

## АНТИКРИЗИСНИ МЕРКИ В БЪЛГАРИЯ ПРИ ГОЛЕМИ МИГРАЦИОННИ ПОТОЦИ

Цветомира Пенкова<sup>1</sup>  
e-mail: [tpenkova@unwe.bg](mailto:tpenkova@unwe.bg)

### Резюме

*Обект на настоящата научна разработка са антикризисните мерки в България свързани с незаконната миграция. Вниманието е фокусирано върху миграционната криза през 2015 г. – 2016 г. Основната цел е да се анализира необходимостта от подобряване и подготовка на държавата за големи миграционни потоци. С особена важност е да се разгледат основните и ключови понятия – миграция и антикризисни мерки. Както и процесен анализ. Основна задача на настоящата статия е да се покаже, че при голяма миграционна вълна държавата ще има необходимост от предприемане на нови антикризисни мерки.*

**Ключови думи:** миграционни потоци, бежанска вълна, антикризисно управление, България

**JEL:** F50, F52, F42

„Всяка граница е начало, както и край“

Джордж Елиът

### Увод

Глобализацията води до промяна в миграционните процеси на различните социални прослойки в обществото ни, като ги прави много динамични и специфични. Повече от всякога хората проактивно решават къде да живеят, къде да учат, къде да работят и каква религия да изповядват. В повечето случаи това е по необходимост или вследствие на влошила се политическа обстановка в района на традиционната отседналост на различните етноси. До момента човечеството не се е изправяло пред новите проблеми на хуманитарните и политически процеси, които ще се променят и засилват в бъдеще.

Високата степен на несигурност, динамичност и сложност потвърждават необходимостта от засилване на ролята на държавата, която да води политика на наднационално сътрудничество.

---

<sup>1</sup> Докторант, катедра „Национална и регионална сигурност“, УНСС

Развитите региони трудно могат да бъдат защитени от повишената несигурност. Регионалният подход е подходящ по отношение на регионалните предизвикателства като организираната престъпност, трафика на хора, наркотиците и оръжията, тероризма и неразпространението на ядрено оръжие, межкултурния диалог, енергетиката, замърсяването на околната среда, управлението на водите, миграцията, както и граничния контрол и транспортната инфраструктура (Пудин, 2017). Многобройни примери показват, че предизвикателствата към регионалната сигурност в момента са трудни за прогнозиране.

Обект на изследването на настоящата статия са големите миграционни потоци.

Предмет на изследването е антикризисните мерки в България.

Цел на изследването е да се покаже, че при настъпване на голяма миграционна вълна държавата ще има необходимост от предприемането на нови антикризисни мерки за справяне с миграционния натиск. За целите на изследването се използват данни от 2015 г. – 2016 г., защото това са годините с най-интензивен миграционен натиск.

За постигане на поставената цел на статията ще бъдат използвани различни изследователски подходи и методи на научно изследване. В хода на изследването за методологична база ще се използват системния и сравнителния метод, експертен метод, методът на анализ и процесен подход. Поради обхвата на поставените задачи е използван исторически и литературен преглед.

## **Миграция**

Миграционните кризи са явления, чието противодействие не е във възможностите на една нация и въпроси, които се оформят спрямо тях, касаят цели географски региони. Бързо променящите се социални и демографски показатели, предизвикват необходимостта от промяна в нормативните регулации на различните държави.

Към настоящия момент населението на земното кълбо наброява приблизително 7,5 млрд. души и всеки ден хората по света се увеличават с около 200 000. Това са темпове, които стремглаво се повишават. През 2030 г. броят на населението се очаква да се увеличи с още 1 милиард, а след още 20 години, през 2050-та, се очаква да надскочи 9 млрд. Прираст с 2 млрд. души, но не за хилядолетие, а за 30 години.

Това са невиджани до момента темпове на растеж и населението на света никога не се е увеличавало така бързо. Въздействието на толкова много хора върху околната среда има две основни форми:

- засилваща се консумация на основни ресурси като земя, храна, вода, въздух, изкопаеми горива и минерали (Humanitarian Coalition, 2013);
- увеличаването на отпадъчните продукти в резултат на консумация като замърсители на въздуха и водата, токсични материали и парникови газове и др. (Humanitarian workshop flyer, 2013).

Основните притеснения са, че неконтролираното нарастване на населението в крайна сметка ще предизвика хуманитарна и екологична катастрофа (Gharib, 2019). Това е разбираем страх и бърз поглед върху косвените доказателства със сигурност показва, че тъй като населението ни се е увеличило, здравето на околната среда е намаляло. Влиянието на толкова много хора на планетата е довело до това, че някои учени измислят нов термин, който да опише нашето време – *епохата на Антропоцен* (National Geographic България, 2011). По същество хората са и нова глобална геофизична сила.

Световното население продължава да расте, границите на основните глобални ресурси като питейна вода, плодородна земя, гори и рибарство стават все по-очевидни, вследствие на което се повишава използването на ресурси и се създават повече отпадъци (Complex Humanitarian Emergency Program, 2020).

Миграционната криза може да бъде предизвикана и от бързия темп на нарастване на населението, който също не е равномерен. Държавите, които са разположени на континентите Африка и Азия, са най-многобройни. Условиата за живот се влошават най-бързо именно в тези континенти. Променящата се екологична обстановка ще може да се сравни само с миграционна криза, пред която ще бъдат изправени предимно държавите в най-засегнатите континенти. Вследствие на проблема се очакват множество от миграционни вълни. Населението ще се стреми да търси по-добри условия за живот и това ще предизвика потоци от хора и така Европа ще се превърне в обещаваща алтернатива за мнозина, както се случи през 2015 г. и 2016 г.

### ***Миграцията в България***

Географското положение на България я поставя под въздействието и на двете конфигурации. При успешно ефективно действие в резултат на предприетите ограничителни мерки от гръцкото направление е реална опасността от пренасочването на потока от Турция през нашата страна през Република Сърбия по Западнобалканския маршрут. С предприетите твърди мерки от Македония, Сърбия, Австрия и Хърватска съществува реалната опасност България да стане „потърпевшата“ страна член и външна граница на ЕС, която да поеме огромния за нейния потенциал поток, който за кратко време може да сриней нейната миграционна система, както и да доведе до редица други нежелани последствия, някои от които с дълговременен характер.

## Антикризисно управление

Антикризисното управление е важен елемент на управлението в съвременните условия на нестабилност и множество кризисни явления и процеси. Ето защо усилията трябва да бъдат насочени към своевременно предвиждане на кризисните ситуации, смекчаване на неблагоприятното въздействие на кризисните явления, разработване на система от ефективни действия за навременно извеждане от кризата и други (Кузманова, 2015).

В речника като определение за кризата е посочено „нестабилно или решаващо време или състояние на нещата, в което предстои решителна промяна, особено при такава с ясно изразената възможност за крайно нежелан резултат“ (Merriam-Webster, 1828).

Кризите са явления, които възникват внезапно и са свързани с необходимост от защита на стабилността и сигурността на държавата или на отделни области на обществения живот.

Кризите се предизвикат от природни бедствия, промишлени аварии, катастрофи и опасни замърсявания, епидемии, етнорелигиозни противоречия, гражданско неподчинение с масови прояви на насилие, засилена дейност на местни и транснационални престъпни структури, терористични организации, агресивни военни действия на друга страна, масови бежански потоци и др. Като правило кризите съчетават различни видове кризисни ситуации, но с един определен централен елемент (Павлов, 2006).

Вследствие на засиления миграционен натиск в България се усъвършенства нормативната уредба. Но това не беше достатъчно и правителството на България предприема строителство на ограда по цялата дължина на границата на България с Турция. Тя е с дължина 273,967 км, от които сухоземна – 148,868 км. и речна по неплавателни реки – 125,099 км. (Главна дирекция „Гранична полиция“, н.д.).

По официални данни на ГД „Гранична полиция“ стойността според наличната информация възлиза на 200 милиона лева.

Другата мярка, която е възприета, е изграждането и разширяването на лагери за настаняване на мигранти. Агенцията за бежанците в България управлява бежанските центрове:

- **Транзитни центрове** – за регистрация, настаняване и провеждане на процедура в граничните райони. В България има само един транзитен център на българо-турската граница. Такъв е Транзитен център – Пъстрогор.
- **Регистрационно-приемателни центрове** – за регистрация, настаняване и провеждане на процедура във вътрешността на страната. В България има такива центрове в три града:
  - Регистрационно-приемателен център – Харманли;

- Регистрационно-приемателен център – Баня;
- Регистрационно-приемателен център – Овча купел;
- Регистрационно-приемателен център – Враждебна;
- Регистрационно-приемателен център – Военна рампа.

В България по данни на ДАБ могат да се настанят около 6000 мигранта в центровете.

През 2015 г. – 2016 г. средният брой на незаконно преминалите мигранти през границата на държавата е около 20 – 30 човека на ден, отново по данни на ДАБ.

Това показва изключително тревожната статистика, че запълването на капацитета на центровете е в рамките на 6 месеца или по-бързо.

Настоящият доклад отразява резултатите от проведеното анкетно проучване сред българските граждани в период на 20 дни през 2020 г., което показва, че според анкетиранияте 1208 човека по метода лице в лице, едва 21% са на мнение, че българските управляващи са предприели всички възможни мерки за справяне с миграционната криза през 2015 г. и 2016 г. Анкетата показва, че в България трябва да бъдат възприети по-добре мерките за миграцията в седемте основни посоки, които Европейският съюз предлага, а именно:

1. Предотвратяване на незаконните бежански потоци.
2. Посрещане на спешни хуманитарни нужди.
3. Спасяване на човешки живот в открито море и борба с престъпните мрежи.
4. Укрепване на външните граници.
5. Укрепване на вътрешната солидарност и отговорност.
6. Осигуряване на законни възможности за презаселване.
7. Връщане и обратно приемане на незаконни мигранти..

Друг извод от проведените анкети е, че над 78% от анкетиранияте не желаят България да приема нелегални мигранти, защото не може да се справи икономически с последиците от издръжката, която е необходима за ден, ако бъде изпълнен капацитета на бежанските центрове в България. Анализът показва, че освен негативното възприятие, което може да бъде създадено в населението при приемането на голям брой мигранти, би се създал и друг проблем – според данни от анкетата 63% от анкетиранияте са притеснени от различната култура между местното население и нелегалните мигранти.

Използвайки метода експертна оценка чрез провеждането на интервю тип лице в лице със служители от ДАБ и Национална служба „Гранична полиция“ се потвърждава, че 86% са на мнение, че България не може да се справи с нелегалната миграция.

Друг извод от същите интервюта е, че 90% от мненията показват, че независимо от натрупания опит за управление на миграцията през 2015 г. и 2016 г., то това не е достатъчно за справяне на българската държава при последващи миграционни кризи.

Същото бе потвърдено и в началото на 2020 г. когато бяхме свидетели на струпването на над 14 000 мигранта по данни на международните организации на територията между гръцкия граничен пункт „Кастаниес“ и турския граничен пункт „Пазаркуле“, които са в непосредствена близост до територията на България.

Това постави въпроса дали България би се справила с приемането на всички тези незаконни мигранти при евентуално преминаване през границата на държавата ни.

Изводите и препоръките, които могат да се направят са, че:

1. Въпреки предприетите мерки за промяна в нормативната база за приемането на мигранти в България, то държавата все още не е готова за голям брой мигранти.

2. В държавата липсват ясни разграничавания на функционалните задължения на държавните служби ангажирани с приемането на мигранти. Чрез провеждането на документален анализ на нормативната база на държавните служби се забелязва, че трябва да бъдат прецизирани задълженията на всяка една институция, която има отношение към мигрантите.

3. Необходимо е да бъдат подготвени временни и бързо реализуеми възможности за настаняване на голям брой мигранти. Както показва анализа местата в центровете за настаняване на мигрантите са крайно недостатъчни и малко на брой.

4. След възникналата пандемия от Covid-19, в България трябва да има ясна политика за преминаване на границата от мигранти при наличието на пандемия. Също така трябва да има конкретни решения как да се действа при голяма вълна от мигранти.

5. Необходима е политика на държавата, която да е насочена към българското население за толерантност и готовност за приемане на мигранти. Това може да бъде постигнато чрез използването на информационна кампания, с която да бъдат разяснявани преимуществата на приемането на мигранти, а именно включването им в секторите на пазара на труда, в които има недостиг на работна ръка. Все повече в последните години се говори за застаряващо население на България и за недостиг на служители в различни сфери на работа. Приемането на мигранти, които да бъдат включени в тези сектори могат да допринесат за разширяване на икономиката на държавата.

6. Необходима е политика на държавата за интегриране на мигрантите в сектора образование. Изключително е важно мигрантите да бъдат обуча-

вани на български език и след това да бъдат включени в образователната система на държавата. Това ще допринесе за запознаване на мигрантите с историята и традицията на България и ще даде възможност за интегрирането им в държавата.

7. От основно значение е създаването на конкретен план за действие в държавата при големи миграционни потоци, а именно над 1000 мигранта на ден. Това бе потвърдено през февруари 2022 г. при създаване на миграционен натиск след усложняване на обстановката в Украйна, при което приблизително над 5 000 000 души са напуснали територията на Украйна до момента. По статистика на Национална служба „Гранична полиция“ в България са преминали над 330 000 души. Станахме свидетели на проблемите, пред които се изправи държавата, а именно невъзможност за реакция и справяне с голям миграционен натиск за кратък период от време. Част от проблемите бяха липса на места за настаняване, липса на политика за издръжката на мигранти, липса на политика за интегриране, липса на политика за проследяване на здравния им статус, липса на политика за регистриране на мигранти и други. Важен момент бе липсата на ясни правила за приемането на мигранти в държавата. Пример за това е, че чак след 15 дни от засиления миграционен натиск бяха изградени временните регистрационни центрове по граничните входи на държавата ни, докато в други държави членове на Европейския съюз /като Полша и Румъния/ такива центрове бяха изградени в рамките на 24 часа. Наблюдението на действията на държавата в тази реална ситуация на голям миграционен натиск към границата на държавата ни показва, че е изключително важно да бъде изграден план за действие при голям миграционен натиск в рамките на кратък период /например над 1000 човека на ден/, а не такъв, който да действа при натиск 20-30 човека на ден, подобен на този през 2015 г. – 2016 г.

## **Заклучение**

Антикризисните мерки в България в условията на миграционни кризи се нуждаят от оценяването и разглеждането на обстоятелствата, предизвикали тези процеси и цели създаването на набор от мерки за противодействие на заплахите. Стратегическите перспективи разглеждат постановки за предвиждане на развитие и заплахи в дългосрочен времеви хоризонт с оглед формулирането на адекватни стратегии и вземане на перспективни решения при защитата на границите. За да се постигне това се нуждаем от научни методи за изследване на връзките между институциите, отговорни при миграционни кризи, разработването на сценарии за движение на миграционни потоци и анализа им при управлението им.



Устойчивостта изисква системни действия. Европа трябва да продължи по пътя на управление на миграцията, социална ангажираност и подпомагане на световното устойчиво развитие.

В днешния модерен свят миграционните процеси представляват неразделна част от съвременните икономически, политически, културни и други взаимоотношения между държавите.

## Използвана литература

- Главна дирекция „Гранична полиция“, (Glavna direktsia „Granichna politsia“), available at: <https://www.mvr.bg/gdgp>
- Кузманова, М. (2015). Антикризисно управление, Издателски комплекс – УНСС, София. (Kuzmanova, M., 2015, Antikrizisno upravlenie, Izdatelski kompleks – UNSS, Sofia).
- Павлов, Г. (2006). Управление при кризи – проблеми и перспективи, Икономически алтернативи, УНСС, бр. 4. (Pavlov, G., 2006, Upravlenie pri krizi – problemi i perspektivi, Ikonomicheski alternativi, UNSS, br. 4).
- Пудин, К. (2017). Отношенията на Европейския съюз с държавите от Централна Азия –състояние и перспективи, Нов български университет. (Pudin, K., 2017, Otnosheniyata na Evropeyskia sayuz s darzhavite ot Tsentralna Azia –sastoyanie i perspektivi, Nov balgarski universitet).
- Complex Humanitarian Emergency Program. (2020). Education & Training 2020, available at: <http://globalhealthsciences.ucsf.edu/education-training/complex-humanitarian-emergency-program>
- Gharib, M. (2019). Humanitarian Experts Debate Trump’s Use Of The Term ‘Humanitarian Crisis’, NPR24 [online], available at: <https://www.npr.org/sections/goatsandsoda/2019/01/09/683533895/humanitarian-experts-debate-trumps-use-of-the-term-humanitarian-crisis?t=1656423674423>
- Humanitarian Coalition, What Is a Humanitarian Crisis, Retrieved on 6 May 2013.
- Humanitarian workshop flyer, Retrieved on 7 May 2013.
- Merriam-Webster, Inc. (1828). Crisis, available at: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/crisis>
- National Geographic България. (2011). Антропоцена – епохата на човека, сп. National Geographic, 1.3.2011, (National Geographic Bulgaria, 2011, Antropotsena – epohata na choveka, sp. National Geographic, 1.3.2011), available at: <http://www.nationalgeographic.bg/?cid=126&article=247>

\*\*\*



## ANTI-CRISIS MEASURES IN BULGARIA IN LARGE MIGRATION FLOWS

Tzvetomira Penkova, PhD Student  
Department of National and Regional Security  
University of National and World Economy  
*e-mail: tpenkova@unwe.bg*

### Abstract

*The object of this research is the anti-crisis measures in Bulgaria related to illegal migration. The focus is on the migration crisis in 2015 – 2016. The main goal is to analyze the need to improve and prepare the country for large migration flows. It is especially important to consider the basic and key concepts – migration and anti-crisis measures. As well as process analysis. The main task of this article is to show that in the event of a large migration wave, the country will need to take new anti-crisis measures.*

**Key words:** migration flows, refugee wave, anti-crisis management, Bulgaria

**JEL:** F50, F52, F42